

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Διαχείριση Συλλόγων Πολιτιστικών Οργανισμών

ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ

Αλεξάνδρα Μπούνια
Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και
Επικοινωνίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΜΟΥΣΕΙΑ & ΕΡΕΥΝΑ

ΜΕΡΙΚΑ ΒΑΣΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

ΟΡΙΣΜΟΣ

- Η μουσειακή έρευνα είναι συνδεδεμένη με την υλική πραγματικότητα του μουσείου.
- Μπορεί να περιλαμβάνει την έρευνα των αντικειμένων που ανήκουν στις συλλογές του μουσείου ή/και της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς που συνδέεται με αυτές τις συλλογές.

ΟΡΙΣΜΟΣ

- Θα μπορούσαμε να ορίσουμε την έρευνα ως τη διαδικασία απόκτησης γνώσης και τη μετατροπή της πληροφορίας η οποία έχει συγκεντρωθεί σε συνειδητή σκέψη σχετικά με τις συλλογές, τη σημασία τους, το ρόλο τους εντός του περιβάλλοντος που δημιουργήθηκαν τα αντικείμενα και πέρα από αυτό.
- Με άλλα λόγια η μετατροπή της πληροφορίας σε ερμηνεία και κατανόηση του υλικού κόσμου και της ανθρωπότητας συνολικά.

ΕΙΔΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Η μελέτη ενός αντικειμένου μέσα στο μουσείο, ξεκινά από τη στιγμή της απόκτησής του, καταρχήν με την τεκμηρίωσή του, δηλαδή με τη βασική καταγραφή πληροφοριών για αυτό και συνεχίζεται στην πορεία της μουσειακής εργασίας ως απαραίτητη διαδικασία για την επικοινωνία και την εκπαίδευση μέσα στο μουσείο.

ΕΙΔΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Η έρευνα μπορεί να πάρει δύο μορφές: από τη μία πλευρά βρίσκεται η έρευνα την οποία πραγματοποιούν οι ίδιοι οι εργαζόμενοι στα μουσεία, και την κοινοποιούν με διάφορους τρόπους που απευθύνονται σε διάφορες ομάδες κοινού.
- Από την άλλη πλευρά, το μουσείο δίνει πρόσβαση σε εξωτερικούς μελετητές προκειμένου να μελετήσουν τα αντικείμενα των συλλογών του και αναπτύσσει συστήματα διάθεσης της γνώσης και σε άλλους φορείς, καθώς συνεργάζεται με άλλα μουσεία και οργανισμούς, όπως πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα.

ΕΙΔΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Τα είδη έρευνας που πραγματοποιεί ένα μουσείο είναι πολλά και διαφορετικά. Καταρχήν, ένα μουσείο έχει ως στόχο του τη δημοσίευση των αντικειμένων των συλλογών του, την παραγωγή καταλόγων οι οποίοι θα παρουσιάζουν τον όγκο και τον πλούτο των αντικειμένων που φιλοξενεί. Το πρώτο στάδιο αυτού του είδους της μελέτης είναι οι καταγραφές των μουσειακών αντικειμένων, αλλά το δεύτερο και ουσιαστικότερο είναι οι δημοσιεύσεις.

ΕΙΔΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Χαρακτηριστικό παράδειγμα μουσειακού οργανισμού με εξαιρετικά μεγάλη παραγωγή ερευνητικού έργου στο θέμα αυτό είναι το Βρετανικό Μουσείο, το οποίο έχει κανονικής συχνότητας σειρές στις οποίες παρουσιάζονται τα αντικείμενα των συλλογών του.

ΕΙΔΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Στην Ελλάδα, ένα από τα πιο δραστήρια μουσεία στο θέμα αυτό είναι το Μουσείο Μπενάκη, με τους ογκώδεις και συχνά πολυτελείς καταλόγους του, που δεν αναφέρονται αναγκαστικά σε κάποια έκθεση, αλλά στη μελέτη των συλλογών του από τους επιμελητές του.
- Συχνά βεβαίως αυτά τα δύο συνδυάζονται και η μελέτη μιας συγκεκριμένης ομάδας αντικειμένων οδηγεί στην έκθεσή τους ή το αντίστροφο.

ΕΙΔΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Μία άλλη μορφή της ίδιας κατηγορίας έρευνας είναι η διάθεση των συλλογών μέσω διαδικτύου. Η ψηφιοποίηση και η διάθεση πληροφορίας για τις συλλογές ενός μουσείου στο διαδίκτυο, αποτελεί πρώτον απόδειξη της διαδικασίας κατά την οποία το μουσείο ελέγχει τις συλλογές του σε επίπεδο διαχείρισης, και δεύτερον απόδειξη της πεποίθησής του ότι η έρευνα αποτελεί κεντρικό μέλημά του, αφού ένας από τους βασικούς στόχους της ψηφιοποίησης είναι η διάθεση πληροφορίας σε πιθανούς μελετητές και η διευκόλυνση της έρευνας και της αναζήτησης της γνώσης.

ΕΙΔΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Για τη διάδοση αυτού του τύπου έρευνας στα μουσεία, χρησιμοποιούνται επίσης άλλα ψηφιακά μέσα όπως CD ROMS ή δημοσιεύσεις σε άλλου είδους επιστημονικά βιβλία και περιοδικά. Σε κάθε περίπτωση παραμένει ως κύριος στόχος η μελέτη των αντικειμένων που απαρτίζουν τις μουσειακές συλλογές.

ΕΙΔΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Έρευνες πεδίου: αποτελούν έναν από τους βασικούς τρόπους – και τους πλέον κατάλληλους – για τη δημιουργία μουσειακών συλλογών. Στο παρελθόν οι έρευνες πεδίου ήταν πολύ πιο συνηθισμένες και εκτενείς, τα τελευταία όμως χρόνια έχουν περιοριστεί αρκετά. Σε κάθε περίπτωση μπορούμε να διακρίνουμε τις εξής κατηγορίες:

ΕΙΔΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ: ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΕΡΕΥΝΑ

(1)

- *Αρχαιολογικές έρευνες*: στόχος είναι η ανακάλυψη πληροφοριών για το παρελθόν, για την ιστορία και τον πολιτισμό. Στην Ελλάδα, οι έρευνες πραγματοποιούνται από τις Εφορείες Αρχαιοτήτων, σε συνεργασία συχνά με ξένες αρχαιολογικές σχολές ή πανεπιστήμια, κλπ. Τα αντικείμενα που προκύπτουν από αυτές τις ανασκαφικές έρευνες οδηγούνται στις αποθήκες των αντίστοιχων Εφορειών Αρχαιοτήτων και δημοσιεύονται σε ειδικές μελέτες των ανασκαφικών δεδομένων. Αυτός είναι και ο ορθότερος τρόπος για την πραγματοποίηση αρχαιολογικής έρευνας και τη συγκέντρωση γνώσης σχετικά με τον υλικό πολιτισμό.

ΕΙΔΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ: ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΕΡΕΥΝΑ

(2)

- *Έρευνες φυσικής ιστορίας:* βασίζονται στην ίδια λογική κατά την οποία προκειμένου να συγκεντρωθούν δείγματα του φυσικού κόσμου και να αποκτηθούν γνώσεις σχετικά με αυτόν οργανώνονταν ειδικές ερευνητικές αποστολές. Η τακτική αυτή εφαρμόζεται τα τελευταία διακόσια χρόνια περίπου και έχει οδηγήσει αφενός στην οικοδόμηση πολύτιμης γνώσης για τον κόσμο που μας περιβάλλει και αφετέρου στη δημιουργία πολλών και σημαντικών συλλογών φυσικής ιστορίας παγκοσμίως.

ΕΙΔΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ: ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΕΡΕΥΝΑ

(3)

- *Εθνογραφικές έρευνες*: το 1978 ο Στ. Παπαδόπουλος γράφει: «Πρωταρχικό καθήκον και ειδοποιός διαφορά του σύγχρονου εθνογραφικού μουσείου είναι η έρευνα, η απογραφική-συλλεκτική εργασία στην ύπαιθρο από ειδικούς, κατάλληλα μετεκπαιδευμένους στις τεχνικές της συνέντευξης και της παρατήρησης (...).»
- Η ίδια ανάγκη επισημαίνεται λίγα χρόνια αργότερα από τη Γ. Καπλάνη (1985: 71-73), η οποία τονίζει ότι η επιτόπια εθνογραφική έρευνα σημαίνει πολύ περισσότερα από την απλή συγκέντρωση αντικειμένων. Σημαίνει γνώση, τεκμηρίωση, επιστημονική εργασία, η οποία ξεκινά στο πεδίο, συνεχίζεται μέσα στο μουσείο με τη μελέτη, τη σύγκριση του υλικού, την ταξινόμηση, την καταγραφή και τελικά τη δημοσίευσή του.

ΕΙΔΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ: ΕΠΙΤΟΠΙΑ ΕΡΕΥΝΑ (4)

- Έρευνα για τη σύγχρονη τέχνη: πολλές φορές η συλλεκτική δραστηριότητα είναι ένα είδος άμεσης ενασχόλησης με το πεδίο που ονομάζεται χώρος σύγχρονης τέχνης σήμερα. Αυτό, για παράδειγμα, συμβαίνει στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης της Αθήνας, όπως μπορεί να διαπιστώσει κάποιος από τη συλλεκτική πολιτική του μουσείου.

ΕΙΔΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Σημαντικός παράγοντας της ερευνητικής δραστηριότητας ενός μουσείου είναι η μουσειολογική έρευνα, η οποία αφορά σε σημαντικά ζητήματα που αφορούν στην ίδια την πορεία και την ουσία του κάθε μουσειακού οργανισμού. Ο τρόπος με τον οποίο το μουσείο πραγματοποιεί τις δράσεις του, μελετά τους επισκέπτες του, οργανώνει τις εκθέσεις του, κλπ. αποτελούν αντικείμενο των μουσειολογικών μελετών που το αφορούν. Το ICOFOM, η διεθνής επιτροπή του ICOM για τη μουσειολογία, ορίζει αυτού του τύπου την έρευνα ως βασική για ένα μουσείο.

ΕΙΔΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Χαρακτηριστικά παραδείγματα μουσείων διεθνώς που δίνουν μεγάλο βάρος σε αυτού του είδους την έρευνα είναι: Το μουσείο Musée des Arts et Tradition Populaires στη Γαλλία, το οποίο υπό την επίδραση των Georges Henri Riviere και Andre Desvales ασχολήθηκε ιδιαίτερα με ζητήματα που αφορούν στη νέα μουσειολογία, ή το Musée d' Ethnographie στο Neuchatel όπου επίσης τέθηκαν και τίθενται σοβαρά μουσειολογικά θέματα σε εκθέσεις και εκδόσεις.
- Στην Ελλάδα, ενδιαφέρον από την άποψη αυτή (και όχι μόνο) παρουσίασε η έκθεση του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου για την ιστορία του και η αντίστοιχη έκδοση.

ΥΠΟΔΟΜΕΣ: ΧΩΡΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Οι ερευνητικοί χώροι ενός μουσείου είναι, ή μπορεί να είναι, οι ακόλουθοι:

- *Η βιβλιοθήκη*: τα περισσότερα μουσεία διαθέτουν μία βιβλιοθήκη στην οποία συγκεντρώνονται βιβλία που σχετίζονται με το κυρίως αντικείμενο του μουσείου. Σε κάποιες περιπτώσεις η βιβλιοθήκη αυτή συνδέεται με άλλες βιβλιοθήκες, όπως την τοπική ή τοπικά αρχεία.
- *Το κέντρο τεκμηρίωσης*: σε κάποιες περιπτώσεις τμήμα της βιβλιοθήκης. Ο χώρος αυτός συγκεντρώνει όλα τα αρχεία, την τεκμηρίωση, φωτογραφική, σχεδιαστική, κλπ. των συλλογών του μουσείου.

ΥΠΟΔΟΜΕΣ: ΧΩΡΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

Οι ερευνητικοί χώροι ενός μουσείου είναι, ή μπορεί να είναι, οι ακόλουθοι:

- *Τα εργαστήρια:* μουσεία των οποίων οι διαστάσεις είναι επαρκείς διαθέτουν εργαστήρια συντήρησης στα οποία επίσης πραγματοποιείται έρευνα.
- *Χώροι μελέτης:* αυτοί είναι σπανιότεροι, τουλάχιστον στα παραδοσιακά μουσεία. Πρόκειται για μικρά δωμάτια τα οποία προορίζονται για μελετητές που επιθυμούν να μελετήσουν συγκεκριμένα αντικείμενα του μουσείου. Αυτοί οι χώροι συχνά είναι τμήματα των αποθηκών,

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ

- Η έρευνα, η συλλογή και τεκμηρίωση των μουσειακών αντικειμένων πρέπει να αποτελεί μέρος εκτεταμένων προγραμμάτων σε κάθε Μουσείο.
- Χωρίς εντατική επιτόπια έρευνα και συγκέντρωση τεκμηριωτικού υλικού δεν μπορεί να υπάρξουν δημοσιεύσεις, εκθεσιακή ενότητα και επιστημονική πληρότητα στις συλλογές ενός Μουσείου.

ΣΗΜΑΣΙΑ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Η σε βάθος έρευνα μπορεί να οδηγήσει σε νέα γνώση για τα αντικείμενα μιας συλλογής, σε ανακαλύψεις πλαστών αντικειμένων ή σε νέα γνώση για το παρελθόν.

ΕΡΕΥΝΑ & ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

- Για τα μικρά μουσεία η συνεργασία με άλλους οργανισμούς είναι σχεδόν μονόδρομος. Μουσεία τα οποία δεν διαθέτουν επαρκές προσωπικό, δεν μπορούν απλώς να εγκαταλείπουν την ερευνητική διάσταση της δουλειάς τους.
- Στις περιπτώσεις μουσείων με περιορισμένες δυνατότητες (ανθρώπινο δυναμικό, οικονομικοί πόροι, κλπ), συνίσταται η συνεργασία με άλλους φορείς, μουσεία, πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, ιδιώτες ερευνητές κλπ.

ΕΡΕΥΝΑ & ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

- Η δημιουργία δικτύων μουσείων, με σκοπούς χάραξης κοινής ερευνητικής πορείας, κυρίως ή μεταξύ άλλων, είναι ένας εξαιρετικός τρόπος για να πραγματοποιήσουν μικροί οργανισμοί αυτή τη σημαντική δραστηριότητα.
- Στην Ελλάδα ειδικά, το θέμα αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντικό στοιχείο για μικρά τοπικά μουσεία, όπως π.χ. τα λαογραφικά, τα οποία λόγω ποικίλων περιορισμών δεν είναι σε θέση να πραγματοποιήσουν ερευνητικό έργο.

ΔΙΛΗΜΜΑ

- **Μουσεία για το κοινό ή μουσεία για επιστημονική έρευνα;**
- Ξεκίνησε στα μέσα της δεκαετίας του '80 σήμερα είναι σαφές ότι πρόκειται για ψευδο-δίλημμα. Δεν υπάρχει πραγματική διάσταση ανάμεσα στα δύο.
- Απεναντίας, η επιστημονική έρευνα είναι απαραίτητη για τη λειτουργία ενός μουσείου.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Η χάραξη της ερευνητικής του στρατηγικής δεν είναι ένα απλό ζήτημα για οποιονδήποτε μουσειακό οργανισμό. Προϋποθέτει ότι έχει ληφθεί πρόνοια για ζητήματα όπως οι δομές του οργανισμού, ο τρόπος με τον οποίο αποκτιούνται οι συλλογές σε ένα εύρος χρόνου, οι εθνικές και διεθνείς τάσεις έρευνας, οι γνώσεις και το ειδικό αντικείμενο των μελών του προσωπικού του, τα δυνατά σημεία της συλλογής του και οι επιμέρους αδυναμίες της, οι στόχοι του μουσείου με την ευρύτερη έννοια.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Σε πολλές περιπτώσεις, οργανώσεις και ενώσεις μουσείων παίζουν σημαντικό ρόλο στη χάραξη της γενικής πολιτικής έρευνας των μουσείων, αλλά και σε επιμέρους περιπτώσεις. Για παράδειγμα, στη Μεγάλη Βρετανία ο ρόλος της Ένωσης Μουσείων (Museums Association) υπήρξε εξαιρετικά σημαντικός κατά τις δεκαετίες του '80 και '90, γιατί ώθησε τους μουσειακούς οργανισμούς στο να επιλέξουν την έρευνα παρά τις αντιδράσεις που κατά καιρούς δημιουργήθηκαν (βλ. και παρακάτω).

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΟΥΣΕΙΑΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- Η εθνική αντίληψη επίσης, καθώς και η ένταξη των μουσείων σε ερευνητικά προγράμματα με διεθνή χαρακτήρα είναι πολύ σημαντική για το θέμα αυτό. Όχι μόνο γιατί σημαντικό στοιχείο για τη χάραξη μιας ερευνητικής πολιτικής αποτελεί ο οικονομικός παράγοντας, αλλά και γιατί η μουσειακή έρευνα προσφέρει πρόσβαση σε εκπαιδευτικές δυνατότητες τεράστιας σημασίας και έκτασης, που ξεπερνούν τα στενά όρια μιας χώρας.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ: SAMDOK

- samtids documentation = σύγχρονη τεκμηρίωση) (όπου τεκμηρίωση βλ. έρευνα πεδίου, καταγραφή, απόκτηση και καταλογογράφηση).
- Το SAMDOK είναι μια έννοια που σχετίζεται με το σύγχρονο κόσμο, και απορρέει από μία αίσθηση κοινωνικής ευθύνης στη συλλεκτική δραστηριότητα που ψάχνει να βρει την ταυτότητα των σύγχρονων κοινωνιών και να τη μεταφέρει στο μέλλον.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ: SAMDOK

- Βασίζεται ουσιαστικά στην έρευνα ως προϋπόθεση για την επιλογή των αντικειμένων που θα παρουσιαστούν αναγνωρίζοντας ότι η «τυφλή» συλλογή αντικειμένων είναι κακή επένδυση για ένα μουσείο.
- Πρόκειται για μη κερδοσκοπικό οργανισμό που κάνει δυνατή τη συνεργασία μεταξύ όλων των μουσείων πολιτισμικής ιστορίας της Σουηδίας.
Δημιουργήθηκε το 1977.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ: SHIC

- Τα αρχικά προέρχονται από: Social History and Industrial Classification που σημαίνει Ταξινόμηση κοινωνικής και βιομηχανικής ιστορίας.
- Δημιουργήθηκε για να βελτιώσει τις προδιαγραφές για την επιμέλεια των συλλογών βιομηχανικής και κοινωνικής ιστορίας, μέσω δημοσιεύσεων, σεμιναρίων, συνεχούς εκπαίδευσης και δημοσιοποίησης των στόχων και σκοπών του.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ: SHIC

- Οπωσδήποτε επηρέασε την κατεύθυνση των μελετών και των εκθέσεων των μουσείων: προσπάθεια να εξετασθούν και μελετηθούν θέματα όπως: η καθημερινή ζωή των εργατών, η ιστορία της εργασίας στο σύνολό της, η ζωή των μειονοτήτων, ο ρόλος της γυναίκας, κ.ο.κ.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ: SHIC

- Το SHIC ιδιαίτερα ασχολείται με θέματα όπως:
η ζωή της κοινότητας, η οικιακή και
οικογενειακή ζωή, η καθημερινή προσωπική
ζωή και η εργασία.